

## О С О Б Е Н О М Н Е Н И Е

на съдиите Благовест Пунев, Румен Ненков, Кети Маркова и Анастас Анастасов  
по к.д. № 5/2013 г.

Не споделяме решението на мнозинството съдии в частта, с която е обявена противоконституционност на разпоредбите на Закона за държавната собственост (ЗДС) и Закона за общинската собственост (ЗОС), според които влизането в сила на заповедта за отчуждаване на имота за държавни и общински нужди и настъпването на нейния отчуждителен ефект не зависят от съдебния спор за размера на обезщетението, дължимо на собственика на отчуждения имот – чл.38, ал.3 и чл.39, ал.1, изр. 2 ЗДС и чл.29, ал. 3, т. 1 ЗОС по следните съображения:

Съгласно чл.38, ал.3 ЗДС, когато решението на Министерския съвет по чл.34а, ал.1 ЗДС за отчуждаване на имоти – частна собственост, предназначени за изграждане на национални обекти, или заповедта на областния управител по чл. 34а, ал. 2 ЗДС за отчуждаване на имоти, извън посочените в ал. 1 на същата разпоредба, са обжалвани само относно размера на обезщетението, жалбата не спира изпълнението им. В същия контекст другата оспорена разпоредба, тази на чл.39, ал.1, изр. второ ЗДС, предвижда, че когато тези актове са обжалвани само по отношение на размера на обезщетението или е допуснато предварително изпълнение и то не е отменено от съда, имотът се смята за отчужден от датата, на която инвеститорът преведе по сметката на областния управител обезщетението, определено в решението на Министерския съвет или заповедта на областния управител.

Рационалният смисъл на тези норми произтича от публичния интерес за бързата реализация на отчуждителните мероприятия и срочното осъществяване на инфраструктурните проекти с национално и регионално значение, които налагат отчуждаването на имоти – частна собственост. Израз на това разбиране е разпоредбата на чл.39, ал.1, изр. 1 ЗДС, която свързва настъпването на ефекта на отчуждаването на имота с превеждане на определеното в решението на Министерския съвет или в заповедта на областния управител парично обезщетение в полза на правоимащите. В този смисъл е и оспорената разпоредба на чл.38, ал.3 ЗДС, според която обжалването на административния акт за отчуждаване (решение на Министерския съвет или заповед на областния управител) само относно размера на паричното обезщетение не спира изпълнението му, т.е. настъпването на неговия отчуждителен ефект. С превеждане на паричното обезщетение собствеността върху отчуждения имот преминава към държавата. Към това преминаване последващият спор само по размера на

обезщетението, когато отчуждителният акт е обжалван от заинтересования собственик в тази му част, е неотносим. По този начин изцяло са изпълнени предпоставките по чл.17, ал.5 от Конституцията за принудително отчуждаване на собственост, изискващи, наред с наличието на незадоволими по друг начин държавни нужди за отчуждаване на имот-частна собственост с индивидуален административен акт, издаден въз основа на закон (в случая ЗДС), и изпълнение на условието това да стане след предварително и равностойно обезщетение.

В решението се дава поначало погрешна интерпретация на понятието „равностойно обезщетение”, което при обжалване се свързва не с внесеното от инвеститора, така както е определено с административния акт за отчуждаване, а с това, което хипотетично би могло да бъде определено в по-голям размер от съда при евентуална основателност на жалбата. На тази основа според мнозинството в Конституционния съд отчуждителният ефект на решението на Министерския съвет или на заповедта на областния управител задължително трябва да настъпи в по-късен момент – едва след като се изплати присъдената горница. Дотогава, според решението, държавата не може да придобие оригинално по силата на отчуждаването частната собственост, тъй като не е заплатила равностойно обезщетение на нейния собственик, макар че сумата, определена с акта за отчуждаване, е на негово разположение предварително. Нормалната логика е обратната – щом като не се спори по основанията на самото отчуждаване, тъй като в тази част административният акт е влязъл в сила поради необжалването му, и е заплатена паричната сума, предвидена като обезщетение с този акт, спорът за нейния размер не може да се отразява на преминаването на собствеността към държавата, за да се осигури целта на извършеното отчуждение, която е изграждане на голям национален или регионален инфраструктурен обект – в тази насока вж. Решение № 6/2006 г. на Конституционния съд. Няма никакво правно основание да се приеме, че предварително определеното в акта за отчуждаване обезщетение поначало не е равностойно и справедливо. Разсъжденията в тази насока следва да се основат върху презумпцията, че при определяне на неговия размер въз основа на съответните нормативи, държавната администрация действа съобразно изискванията за почтеност и добросъвестност. В този смисъл трябва да се разбира цитираната по-горе и неоспорена с искането за противоконституционност разпоредба на чл.39, ал.1, изр. първо ЗДС. Съществуващият спор за размера на обезщетението не може да промени тази констатация, тъй като съдът може и да отхвърли жалбата, като потвърди определеното обезщетение, или да я уважи в по-нисък от претендирания

размер. С други думи до произнасянето на съда определеното с акта за отчуждаване обезщетение, което предварително е на разположение на отчуждения собственик, следва да се третира като справедливо и равностойно

Нашето виждане за съдържанието на понятието „равностойно обезщетение“ е несъвместимо със съображенията, изложени в постановеното по настоящето дело решение, с които фактически се отрича посочената презумпция за добросъвестност на държавната администрация при определянето на паричното обезщетение за отчуждения собственик, като се създава впечатление, че то винаги е занижено. Точно това разбиране е дало основание на мнозинството да изисква отлагане на ефекта на отчуждаването до окончателното приключване и на съдебния спор по размера на дължимото обезщетение с евентуално заплащане на определената от съда горница. Използването на такива извънправни съображения обаче би могло да доведе и до обратния извод, а именно че чрез съдебното обжалване биха могли да се получат наследващи се по размер завишени обезщетения въз основа на некомпетентни или недобросъвестни експертизи за оценка на отчуждения имот.

Правата на собственика на отчуждения имот са защитени след като, без да оспорва самото отчуждаване, той желае само да се увеличи размерът на дължимото парично обезщетение, което може да се постигне след положителното произнасяне по неговата жалба. Ако съдът увеличи определеното в административния акт парично обезщетение, горницата подлежи на внасяне по сметката на правоимащия, без това да е относимо към изискванията по чл.17, ал.5 от Конституцията, съответно – към настъпване на ефекта на отчуждаването. Гаранция за отчуждения собственик, че държавата ще изпълни задължението си да изплати коригирания размер на обезщетението, се съдържа в неоспорената действаща разпоредба на чл.39, ал.3 ЗДС, според която, ако не бъде обезщетен в шестмесечен срок от влизане в сила на административния акт или съдебното решение, по негово искане административният съд по местонахождението на имота, отменя акта за отчуждаване.

Аналогично е положението с оспорената разпоредба на чл.29, ал.3, т.1 ЗОС, която според нас също не е противоконституционна. Тя преповтаря основната идея на чл.39, ал.1 ЗДС, според която имотът се счита за отчужден за общински нужди при изпълнение на изискването на ал.1 – паричното обезщетение да е преведено от общината в банка по сметка на правоимащия, когато: а) заповедта по чл.25, ал.2 не е обжалвана в срока по чл.27, ал.1 ЗОС (неясно защо и в тази част разпоредбата е обявена за противоконституционна, въпреки че в тази хипотеза заповедта за отчуждаване е

влязла в сила, включително и по отношение на размера на паричното обезщетение) или е обжалвана само по отношение на размера на обезщетението и б) в заповедта по чл.25, ал.2 е допуснато предварително изпълнение и то не е отменено от съда. Последната хипотеза и нейното обявяване за противоконституционно е без значение, защото според неоспорения и действащ текст на чл.27, ал.1, изр. второ ЗОС, когато заповедта е обжалвана само относно размера на паричното обезщетение, жалбата не спира изпълнението ѝ, т.е. настъпва отчуждителния ѝ ефект относно имота, който става собственост на общината. Този ефект настъпва ex lege след превеждане на паричното обезщетение и няма отношение към допускане на предварителното изпълнение от органа по отчуждаването съгласно чл.60 АПК. Гаранция за получаване на дължимото обезщетение от правоимашите в резултат на съдебното обжалване е неоспорения текст на чл.29, ал.6 ЗОС, аналогичен на чл.39, ал.3 ЗДС. Поради това всички съждения, които се отнасят до понятието „равностойно обезщетение” и момента на неговото заплащане, при обсъждане на оспорените текстове на чл.38, ал.3 и чл.39, ал.1, изр. второ ЗДС и тяхната съобразеност с чл.17, ал.5 от Конституцията, в още по-голяма степен са относими и към чл.29, ал.3, т.1 ЗОС, поради което и в тази част искането на омбудсмана се явява неоснователно.

В заключение, трябва да се отбележи, че превратната интерпретация в решението не само на чл.17, ал.5 от Конституцията, но и на неговите ал.1 и 3, освен че ще доведе до проблеми в правоприлагането, ще предизвика и чисто икономически затруднения, свързани с развитието на инвестиционния процес за реализация на мащабни инфраструктурни проекти с национално и европейско финансиране, които в настоящите условия на дълбока стопанска криза, създават условия за по-висока трудова заетост и икономическо оживление.

Съдии:

Благовест Дунев

Румен Пенков

Кети Маркова

Анастас Анастасов